# FELSEFE Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

## KONU YAŞADIĞIMIZ ŞEHRİN MİMARİ YAPISININ ESTETİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

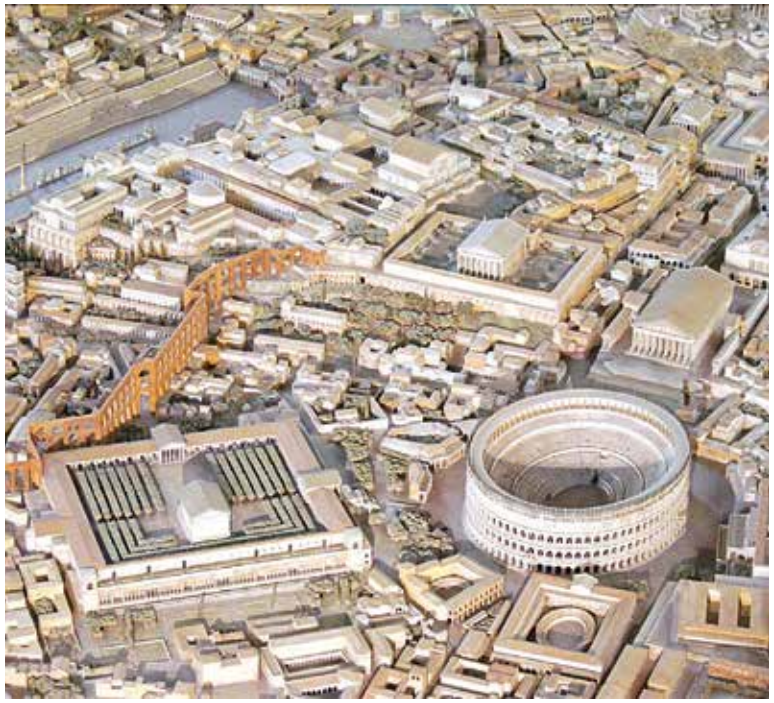
Tarih boyunca insanlar oluşturdukları fiziksel çevrelerde estetik nitelik aramışlardır. Bu arayışla çevrelerini düzene sokma çabasına girişmişlerdir. Kentler, doğal ve kültürel ögelerin bir araya gelmesi ile biçimlenir ancak kentler onu oluşturan parçalardan farklı nitelik taşıyan bütünlerdir. Gerek tek tek yapılar gerekse kurumsal yapılar ve insanların faydalanmasına açık yeşil alanların bir araya gelerek oluşturdukları çevrelerin yalnızca insanın biyolojik gereksinmelerini karşılaması beklenmez; aynı zamanda psikolojik, entelektüel gereksinmelerini karşılayan estetik nitelikler de taşıması beklenir. Tarihi süreç içinde kentlerin gelişimi irdelendiğinde ilk büyük yerleşim yerlerinin temel karakteristiğinin dini yapılar olduğu, bu tür yapıların kent silüetinde belirleyici olduğu görülmektedir. Örneğin, Mısır uygarlığında tapınaklar ve anıt mezarlar olan piramitler kent silüetindeki baskın yapılanmalar olmuştur.

Kentsel görüntü ve estetik değerler açısından irdelenecek olursa peyzaj bütünlüğü içinde kenti oluşturan ögelerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Çevresel değerlendirmede arazi formu, bitki örtüsü, yapılar, döşemeler, peyzaj yapıları, su ögeleri kentsel çevreleri oluşturan ögelerdir.

Her yapı, mimari bir eser olarak kabul edilebilir; evler, okullar, hastaneler, ibadethaneler vb. Ancak her yapının estetik bir değer taşıdığı söylenemez. Sanat olarak sayılan mimari eserler birtakım ölçütlere göre değerlendirilir. Bu ölçütler düzen, orantı, simetri, denge ve uyum (harmoni) dur.

Sanat alanında genelde göz ardı edilen mimari, bireysel bir sanat olmasına rağmen aslında tüm ulusu temsil etme özelliğine sahiptir. Ulusların yaşamlarını, geleneklerini, dinlerini, aile biçimlerini, yaşadıkları bölgenin iklimini, yeme tarzlarını ve daha birçok kültürel unsurunu mimari eserlerden yola çıkarak öğrenmek mümkündür.

Kentler doğal, kültürel, tarihi, mimari, sosyal ve yapay öğeleri içinde barındıran ve bu



öğelerin karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu dinamik bir olgudur. Fiziksel çevrenin başarılı bir şekilde inşa edilmesinde estetik kalite en önemli değerlerden biridir. Estetik kavramının göreceli olduğunu yani kişiye göre değiştiğini belirtmek gerekir. Kimi yapılar estetik açıdan bazıları için güzel olarak tanımlanırken diğerleri için aksi görüşler dile getirilebilir; fakat kent estetiği bir mimari yapının şekil açısından güzel ya da çirkin inşa edilmesi düşüncesinden öte bir anlayış ile değerlendirilir. Kentlerin, estetik açıdan kaliteli olması, inşa edilen mimarilerin görselliği ile değil; insan eliyle oluşturulan fiziksel ve doğal çevrenin yani doğa ve yeşil alanlar, tarihi eserler, sosyal tesisler, konutlar ve bunları şekillendiren görsel öğelerin uyumu ile alakalıdır. İnsanoğlu, tarihin her döneminde meydana getirdiği fiziksel çevrenin estetiğine önem vermiş ve bu kaygı ile yapay çevre oluşturmuştur.

Şehirler kırsal kesimlere göre nüfusun yoğun; eğitim, sağlık, sanat gibi hizmetlerin yaygın olduğu yerlerdir. Kültür, sanat ve eğlence için birçok sosyal mekân bulunmaktadır. İnsan, yaşadığı bu mekânı yani şehri düzenler ve şekillendirir. İnsan öncelikle bir mekânı yaşanabilir bir yer olarak seçer. İnsan ve şehir birbirini tamamlar ve etkiler. Biri olmadan diğeri olmaz.

Mekâna anlam ve değer katan insanın kendisidir. "Medeniyet bir toplumun maddi ve manevi varlıklarının, düşünce, sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin tamamını ifade eder. Şehirler sadece yerleşim yeri değildir. Şehirle kurulan ilişkiler çok farklıdır. İnsan, şehrin mimarî yapısıyla olduğu kadar işlevleriyle de ilişki içindedir. Şehrin mekânları olan sokaklar, meydanlar, parklar, alışveriş mekânları, kamusal alanlar ve ibadet mekânları farklı anlam ve boyutlarıyla şehirde yaşayanları etkiler. Yaşadıkları çevreden etkilenen insanların içinde bulundukları çevreye, şehre ve insanlara karşı sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır. Örneğin bir şehirdeki ibadethanelerin yapısı, kütüphanelerin çokluğu ve çeşitli kültür mekânlarının varlığı o şehri bir başka şehirden ayırt etmemizi sağlar.

### ÖRNEK METİN

Mekâna, kente ve kentsel mekâna ilişkin beğeni düzeyinin yükseltilmesi, estetik eğitimin kendisi, yalnızca algı düzeyi ile sınırlanmış bir anlayışa indirgenemez. Estetik anlayışımız, estetiği bir 'algı' ve bir 'beğeni yargısı' ya da 'hazlar kuramı' olarak gören Kantçı estetiğin ötesindedir. Önemli olan kentsel yaşamın bileşenlerinin güzelliğin alanına sokulması (kentsel estetik) ve dönüştürülmesidir. Yani estetiğin bizzat yaşamın, toplu yaşamın içinde yer almasıdır. Estetiğin alanı, yalnızca gerçeğin estetik yoldan kavranması ve güzelliğin bağlı olduğu yasaların bulunması ile sınırlı görülemez, esas olan gerçeğin biçimlendirilmesi ve dönüştürülmesidir.

**Soru: Metne göre estetik kaygının amacı ne olmalıdır?**

**Cevap:** Estetik kaygının amacı kentsel yaşamın bileşenlerinin güzelliğin alanına sokulması, gerçeğin biçimlendirilmesi ve dönüştürülmesi olmalıdır.

### SORU

**1.**

Sanatçı, içinde yaşadığı doğal ve toplumsal çevrenin büyük ölçüde etkisi altında kalır. Ormanlık ya da dağlık bölgelerde, sisli ya da güneşli ülkelerde yaşayan sanatçılar eserlerinde geniş ölçüde doğal çevrelerini yansıtmışlardır. Bunun gibi, sanatçının ele aldığı konu öncelikle kendi insanı, kendi toplumudur. Onun sanat anlayışına yön veren de toplumsal değerleridir. Nitekim Osmanlı Devleti'nde sanatçılar İslam dininin etkisiyle Batı türü resim sanatına değil çini, minyatür ve hattatlık alanına yönelmişlerdir.

**Bu parçaya dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?**

A) Her sanatçı kendi kültürünün insanını konu edinir.

B) Sanatçı içinde yaşadığı fiziki yapıdan etkilenir.

C) Sanat eseri sanatçının içinde yaşadığı toplumun değerlerini yansıtır.

D) Doğal çevre, sanatçıları farklı şekillerde etkileyebilir.

E) Her sanat eserinin, topluma vereceği bir mesaj vardır

**Cevap:E**